

Z A P I S N I K
sa Prve zajedničke sjednice
Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje
i Odbora za ljudska prava i slobode
Skupštine Crne Gore 26. saziva,
održane 28. februara 2018. godine

Sjednica je počela u 12:10 časova.

Predsjedavao je dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode.

Sjednici su prisustvovali predsjednik i članovi/ce Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje: prof. dr Petar Ivanović, Ana Nikolić, Mirsad Murić i Predrag Sekulić.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi/ca Odbora: Genci Nimanbegu, Bogdan Fatić i Marija Čatović.

Sjednici su prisustvovali članovi/ce Odbora za ljudska prava i slobode: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Nada Drobnjak i mr Mihailo Anđušić.

Sjednici nije prisustvovao član Odbora dr Nedžad Drešević.

U skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore sjednici su prisustvovali poslanici/ce: Adrijan Vuksanović, Sanja Pavićević i Jovanka Laličić.

U skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore sjednici su prisustvovali: ministar održivog razvoja i turizma, Pavle Radulović; ministar rada i socijalnog staranja, Kemal Purišić; generalni direktor Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu, Goran Kušević; generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević – Marović; zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, mr Siniša Bjeković; direktor Uprave za inspeksijske poslove, Alija Košuta; generalni sekretar Zajednice opština Crne Gore, Refik Bojadžić; šef Predstavništva UNICEF u Crnoj Gori, Osama Makavi Kogali; program menadžerka za ljudska prava i demokratizaciju u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Mladenka Tešić; izvršna direktorica NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore", Aleksandra Pavićević; predsjednik Skupštine NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" Milenko Vojičić; koordinatorka Pravnog programa i nediskriminacije u NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore, Miroslava Ivanović; koordinatorka u NVO "Građanska alijansa", Sanja Rašović i predstavnik Saveza udruženja paraplegičara Crne Gore, Vladan Nikolić.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Nakon što je konstatovano da postoji kvorum za rad i punovažno odlučivanje, za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

**KONSULTATIVNO SASLUŠANJE NA TEMU: "AKTIVNOSTI U OBLASTI OBEZBJEĐIVANJA
PRISTUPAČNOSTI ZA LICA SA INVALIDITETOM U CRNOJ GORI"**

U uvodnom obrazloženju **predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković** podsjetio je da je povod konsultativnog saslušanja Predstavka NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" od 21. decembra 2017. godine, kojom se inicira sazivanje zajedničke sjednice Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i Odbora za ljudska prava i slobode na kojoj bi bilo održano kontrolno saslušanje ministra održivog razvoja i turizma i ministra za ljudska i manjinska prava u vezi sa pristupačnošću lica sa invaliditetom. U vezi sa tim, oba Odbora

su razmotrila Predstavku i to: Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje na 18. sjednici od 27. decembra 2017. godine donio Zaključak da se prihvati Inicijativa NVO UMHCG i održi konsultativno saslušanje u drugoj polovini februara 2018. godine. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode na 16. sjednici, održanoj 28. decembra 2017. godine donio je Zaključak da od nadležnih ministarstava, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, zatraži informacije o realizovanim aktivnostima u ovoj oblasti i po prijemu istih, održi zajedničku sjednicu sa Odborom za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje-konsultativno saslušanje.

Ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić, ministar održivog razvoja i turizma Pavle Radulović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević- Marović, generalni sekretar Zajednice opština Crne Gore Refik Bojadžić i direktor Uprave za inspeksijske poslove Alija Košuta su u uvodnim izlaganjima predstavili ključne aktivnosti realizovane na planu obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom.

Kemal Purišić, ministar rada i socijalnog staranja ocijenio je da je u prethodnom desetogodišnjem periodu, od usvajanja prve Strategije za integraciju lica sa invaliditetom (2008-2016) do danas, ova oblast dosta unaprijeđena, kako definisanjem novih prava koja se odnose na materijalna davanja i usluge, tako i povećanjem iznosa materijalnih davanja, među kojima su: pravo na materijalno obezbeđenje, dodatak za njegu i pomoć, ličnu invalidninu, zdravstvenu zaštitu, jednokratnu novčanu pomoć, novčanu naknadu roditelju ili staratelju, njegovatelju lica koje je korisnik lične invalidnine. Donošenje druge Strategije predstavlja nastavak rada na unapređenju položaja lica sa invaliditetom i uspostavljanju najšireg pravnog okvira za definisanje politike prema ovim licima u cilju njihovog uključivanja u sve oblasti društva, na ravnopravnoj osnovi. Naveo je da Strategija za integraciju lica sa invaliditetom za period 2016-2020. ima za cilj puno ekonomsko i socijalno uključivanje lica s invaliditetom i predstavlja dugoročni strateški plan djelovanja svih socijalnih aktera u Crnoj Gori, kao budućeg razvijenog građanskog društva, integrisanog u savremene civilizacijske tokove. Podsjetio je da je, u cilju unapređenja socijalne i dječje zaštite, u drugom kvartalu 2017. godine donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti kojim je utvrđena lična invalidnina u iznosu od 178, 19 eura mjesečno, uvećan dodatak za djecu korisnike njege i pomoći za 20% i isti iznosi 31,87 eura mjesečno, a za dijete korisnika lična invalidnina iznosi 39,57 eura mjesečno. Istakao je da je Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti pored materijalnih davanja, usmjeren ka pluralizmu usluga u sistemu socijalne i dječje zaštite. U cilju uspostavljanja standarda Zakonom se propisuje način rada, licenciranje stručnih radnika i pružalaca usluga, akreditacija programa obuke, nadzor nad stručnim radom i inspeksijski nadzor pružalaca usluga. Značajna pažnja se posvećuje edukaciji i stručnom osposobljavanju zaposlenih koji se bave djecom sa smetnjama u razvoju i odraslim licima sa invaliditetom. Ukazao je da je civilni sektor koji se bavi osobama sa invaliditetom realizovao dosta aktivnosti u cilju poboljšanja položaja osoba s invaliditetom i dodao da je pet predstavnika civilnog sektora koji su članovi Savjeta za brigu o licima sa invaliditetom u 2017. godini aktivno učestvovalo u radu Savjeta.

U cilju povećanja pristupačnosti ustanova socijalne i dječje zaštite Ministarstvo rada i socijalnog staranja angažovalo je eksperta inženjerske struke sa zadatkom da izradi Analizu pristupačnosti svih objekata u upotrebi sistema socijalne i dječje zaštite, na osnovu čega će u narednom periodu vršiti njihovo prilagođavanje. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je, u saradnji sa Savezom slijepih Crne Gore, uradilo natpise na Brajevom pismu u svojim prostorijama, a u toku su prilagođavanja i na ustanovama koje do sada to nijesu uradile. Takođe, na Brajevom pismu su urađeni Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Zakon o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom i Zaključna zapažanja Komiteta UN o pravima osoba sa invaliditetom na Inicijalni izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom. Zaključna zapažanja i preporuke su prilagođene osobama oštećenog vida i sluha i objavljeni su na web-sajtu Ministarstva. U narednom periodu, planirane su obuke stručnih radnika centara za socijalni rad za upotrebu znakovnog jezika, kako bi proces ostvarivanja

prava iz socijalne i dječje zaštite osobama oštećenog sluha bio olakšan. Ministar je zaključio da im je cilj uključivanje lica sa invaliditetom u sve tokove društva, kao i obezbjeđivanje savremenog, održivog sistema socijalne zaštite uz unapređenje životnog standarda svim licima sa invaliditetom.

Pavle Radulović, ministar održivog razvoja i turizma je podsjetio da je pojam pristupačnosti mnogo širi od uklanjanja arhitektonskih barijera, jer podrazumijeva pristup izgrađenom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, uključujući informacione i komunikacione tehnologije i sisteme, kao i drugim uslugama i objektima namijenjenim javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama. Istakao je da je Ministarstvo održivog razvoja i turizma uspostavilo jasan pravni okvir u oblasti pristupačnosti, jer je Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata koji je donesen 2008, a mijenjan 2011, 2013. i 2014. godine stvoren osnov, a novim Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata iz 2017. godine, u saradnji sa civilnim sektorom, i unaprijeđen normativni okvir. Podsjetio je da je 2014. godine identifikovano 13 prioriternih objekata koje je trebalo prilagoditi licima sa invaliditetom, a koji su skoro svi završeni, za šta je utrošeno oko 2,5 miliona eura. Takođe, urađena je Analiza objekata državne uprave, sa aspekta pristupačnosti licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom. Sredinom oktobra 2017. upućen je javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje kandidata u Radnoj grupi za izradu Akcionog plana za uklanjanje arhitektonskih barijera na objektima u javnoj upotrebi u vlasništvu organa državne uprave za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom, ali nevladine organizacije nijesu izrazile zainteresovanost za učešće. Upoznao je da su predstavnici Ministarstva u neposrednoj komunikaciji sa nevladinim organizacijama, sa kojima imaju saradnju, dogovorili učešće predstavnika nevladinog sektora. U toku je donošenje rješenja o formiranju Radne grupe.

Blanka Radošević-Marović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda je podsjetila da se članom 9, ali i drugim odredbama Konvencije UN-a o pravima lica sa invaliditetom, koju je Crna Gora potpisala i ratifikovala, države članice obavezuju da osiguraju pristupačnost za lica sa invaliditetom, uključujući pristup izgrađenom okruženju, prevozu, informacijama i komunikacijama, informaciono-komunikacionim tehnologijama i sistemima, kao i druge usluge u objektima namijenjenim javnosti, kako u urbanim tako i u ruralnim sredinama. Istakla je da Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ovoj problematici pristupa sa stanovišta poštovanja ljudskih prava i sloboda i zaštite od diskriminacije, ukoliko ta zaštita nije u nadležnosti drugih resora. Informisala je da zakonodavni okvir za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom čine Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je ostvaren visok nivo usklađenosti sa Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom. Njime je definisana diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi, u pristupu informacijama i komunikacijama, u pristupu javnom prevozu i u pružanju javnih i privatnih dobara i usluga. Zakonom su utvrđene novčane kazne za prekršaje i to: za prekršaj koji učini pravno lice propisane su novčane kazne u iznosu od 10.000 eura do 20.000 eura, za odgovorno lice u pravnom licu kazne su u iznosu od 1.500 do 2.000 eura, dok je kazna za preduzetnika u iznosu od 5.000 do 6.000 eura. Fizičko lice koje zauzme, koristi, upotrijebi i uništi mobilijar ili toalet namijenjen za lica sa invaliditetom u javnim objektima i na prostorima i površinama javne namjene kažnjava se novčanom kaznom od 150 do 2.000 eura. Ovim restriktivnim mjerama nastoji se spriječiti diskriminacija lica sa invaliditetom.

Podsjetila je da je Zakonom o zabrani diskriminacije utvrđena obaveza Zaštitnika ljudskih prava i sloboda da prikuplja podatke o slučajevima diskriminacije. Istakla je da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, za potrebe ovog Izvještaja, nastojalo da prikupi podatke od pravosudnih organa o slučajevima diskriminacije lica sa invaliditetom. Podaci ukazuju na mali broj sprovedenih postupaka, a najčešći osnov za pokretanje i vođenje postupka pred građanskim sudovima i institucijom Zaštitnika bio je diskriminacija u pristupu objektima i površinama u javnoj upotrebi.

Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom posebno je propisao obavezu organa da za lica sa invaliditetom obezbijede natpis na Brajevom pismu i u lako razumljivim formatima u objektima u javnoj upotrebi i prostorima i površinama javne namjene. Saopštila je da je 11 institucija ispoštovalo ovu odredbu, dok su neke u procesu postavljanja natpisa na Brajevom pismu. Postupajući po Zaključku Skupštine Crne Gore, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa organima državne uprave i predstavnicima NVO sektora, a uz podršku eksperta EU pripremlilo Analizu usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN koju je Vlada usvojila u septembru 2016. godine. Predmet Analize bilo je 59 zakona od kojih je 34 dobilo preporuku za dalje usklađivanje. Analiza je pokazala da je zakonodavstvo u oblasti pristupačnosti fizičke sredine za lica sa invaliditetom usklađeno sa standardima Zakona i Konvencije, da je djelimično usklađeno u oblasti pristupa informacijama i komunikacijama i u oblasti saobraćaja, dok u oblasti pristupačnosti roba i usluga crnogorsko zakonodavstvo nije usklađeno sa Zakonom i Konvencijom. Podsjetila je da je Vlada 2016. godine donijela Strategiju za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine, sa Akcionim planom 2017/2018. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je formiralo Komisiju za praćenje implementacije mjera iz ove Strategije, sastavljenu od predstavnika nadležnih ministarstava, Uprave za inspeksijske poslove, institucije Zaštitnika, predstavnika NVO i Odbora za ljudska prava i slobode. Istakla je da je Ministarstvo u saradnji sa Zajednicom opština Crne Gore, predstavnicima nadležnih institucija, NVO sektorom i predstavnicima lokalne samouprave uradilo Model lokalnog akcionog plana za implementaciju ove Strategije, koji će biti dobar osnov za izradu akcionih planova na nivou lokalnih samouprava.

Refik Bojadžić, generalni sekretar Zajednice opština Crne Gore, naglasio je da je Zajednica opština djelovala proaktivno i opštinama pružala pomoć u oblasti obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom. U saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma i Misijom OEBS-a u Crnoj Gori organizovali su šest dvodnevnih radionica na temu „Primjena Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata u lokalnoj samoupravi“, za sve jedinice lokalne samouprave. Cilj ovih radionica realizovanih u periodu oktobar-decembar 2014. godine bio je da se jedinice lokalne samouprave upoznaju sa važećom zakonskom regulativom, sa posebnim osvrtom na pristupačnost objekata u javnoj upotrebi na lokalnom nivou za lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom. Na radionicama su dobili uvid u stanje prilagođenosti javnih objekata osobama sa invaliditetom i informacije o aktivnostima koje jedinice lokalne samouprave namjeravaju da preduzmu. Saopštio je da su slične radionice organizovali 2016. godine u Andrijevići, Nikšiću i Sutormoru. Zajednica opština je, u saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, a uz podršku Misije OEBS, pripremila Model odluke o postavljanju, odnosno građenju i uklanjanju pristupnih rampi, liftova i sličnih objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, koji je dostavljen svim jedinicama lokalne samouprave na korišćenje. Modelom odluke je utvrđena jednostavna procedura za postavljanje ovih objekata, kako bi se na lakši i brži način došlo do njihove materijalizacije. Saopštio je da je većina opština izradila akcione planove za prilagođavanje objekata koji su u njihovom vlasništvu. Međutim, na osnovu podataka kojima raspolažu, broj prilagođenih objekata u opštinama nije na zadovoljavajućem nivou.

Jedinice lokalne samouprave i Zajednica opština su prepoznati kao nosioci obaveza za realizaciju određenih mjera i aktivnosti definisanih Strategijom za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti. U cilju pružanja pomoći opštinama da pripreme i donesu lokalne akcione planove, Zajednica opština je formirala Međuresorsku radnu grupu, sastavljenu od predstavnika opština, ministarstava zaduženih za pitanja lica sa invaliditetom, NVO i Sekretarijata Zajednice opština, koja je pripremila Model Lokalnog akcionog plana kojim je utvrđeno šest ciljeva i 39 aktivnosti, a u dijelu zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti utvrđeno je devet ciljeva i 27 aktivnosti. Najavio je da u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Ministarstvom za ljudska i manjinska prava planiraju organizovanje dvije radionice, u Podgorici i Bijelom Polju, na kojima će predstaviti obaveze opština u realizaciji strateških dokumenata i zakona,

kao i Model lokalnog akcionog plana. U skladu sa Planom obuka za 2018. godinu, 23. februara su organizovali obuke za lokalne službenike i namještenike južne i srednje regije na temu "Zabrana diskriminacije", a istu obuku planiraju da organizuju za službenike sjeverne regije. Bojadžić važnim smatra uspostavljanje partnerske saradnje sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom i prepoznaje potrebu za zajedničkim djelovanjem kako bi se iskoristili pristupni fondovi Evropske unije.

Alija Košuta, direktor Uprave za inspekcijske poslove, informisao je da Uprava za inspekcijske poslove, odnosno Inspekcija rada kontinuirano vrši nadzor u oblasti zaštite lica sa invaliditetom shodno preporukama Državne revizorske institucije iz novembra 2015. godine. Inspekcija redovno vrši nadzor nad poštovanjem Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, Zakona o radu i Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zapošljavanja i rada ove grupe lica. Ukazuju poslodavcima na njihovu zakonsku obavezu da zaposle određeni broj lica sa invaliditetom ili da uplate poseban doprinos u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Istakao je da poslodavci uglavnom uplaćuju posebne doprinose i znatno manje zapošljavaju lica sa invaliditetom. Kontrolu obračuna uplaćenog doprinosa vrši nadležni poreski organ, dok Zavod za zapošljavanje nadležnom ministarstvu podnosi godišnji izvještaj o realizaciji mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom i korišćenju sredstava Fonda. Upoznao je da se od 1.451 inicijative upućene Inspekciji rada u 2017. godini, na prijavu diskriminacije odnosilo samo 17, od čega 11 po svojoj sadržini nije suštinski ukazivalo na diskriminaciju u oblasti povrede prava iz radnog odnosa u odnosu na druge zaposlene i Inspekcija rada nije imala povod za postupanje. Povodom šest inicijativa pokrenut je postupak inspekcijskog nadzora i nakon provjere navoda, u jednom slučaju su utvrđene nepravilnosti po pitanju rasporeda rada po smjenama i noćnog rada, a iste su uklonjene po nalogu Inspekcije rada. Inspekcija rada evidentira svaku inicijativu u kojoj se pominje diskriminacija, ali je vrlo mali broj iz nadležnosti ove Inspekcije, pa se u tom slučaju podnosioci prijave upućuju na zaštitu pred drugim institucijama, kao što su Zaštitnik ljudskih prava i sloboda i nadležni sudovi. Direktor Uprave za inspekcijske poslove je podsjetio da je članom 22 Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom definisano šta se smatra diskriminacijom u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja, naglašavajući da Inspekcija rada nije utvrdila nijedan slučaj koji bi mogla sankcionisati u skladu sa kaznenim odredbama ovog Zakona, te nije bilo slučajeva primjene ovlašćenja iz člana 28 Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

U raspravi su učestvovali: Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, Miroslava Ivanović, koordinatorka Pravnog programa i antidiskriminacije u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore, Vladan Nikolić, predstavnik Saveza udruženja paraplegičara Crne Gore, prof. dr Petar Ivanović, predsjednik Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Kemal Purišić, ministar rada i socijalnog staranja, Pavle Radulović, ministar održivog razvoja i turizma, dr Suad Numanović, član Odbora za ljudska prava i slobode, dr Predrag Sekulić, član Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode.

Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, podsjetio je da je prije usvajanja važećeg Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom postojalo zakonsko rješenje koje nije bilo funkcionalno i nije na adekvatan način doprinijelo poboljšanju položaja ovih lica. Iako su izmjene koje je Nacrt zakona pretrpio u fazi izrade bile neznatne, smatra da su ostavile ozbiljne posljedice na njegovu implementaciju. Istakao je da se često pominje da je Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom u potpunosti usklađen sa Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, pa ga je interesovalo kada je Evropska komisija dostavila inovirano mišljenje o usklađenosti Zakona sa pravnom tekovinom Evropske unije, imajući u vidu da je Evropska komisija

prilikom usvajanja Zakona dala ocjenu djelimične usklađenosti. Podsjetio je da od 2000. godine u crnogorskom zakonodavstvu postoje norme o pristupačnosti za osobe sa invaliditetom koje su se u kontinuitetu poboljšavale, pa ga je zanimalo šta je na osnovu tih normi do danas urađeno. Mišljenja je da stanje nije zadovoljavajuće, jer postoji disproporcija zakonskih normi i stanja u praksi. Interesovalo ga je da li predstavnici nadležnih institucija smatraju neuspjehom činjenicu da se Akcioni plan prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima smanjene pokretljivosti za 2014. godinu i dalje realizuje. Ukazao je da ni objekti u izgradnji nijesu pristupačni osobama sa invaliditetom, a kao primjer naveo je nove objekte u Glavnom gradu, hotele na crnogorskom primorju i opštinu Nikšić koja ne posjeduje nijedan hotel koji je pristupačan licima sa invaliditetom, što ukazuje na izostanak potpune implementacije Zakona. Zanimalo ga je kada će se početi govoriti o odgovornosti. Smatra da treba formirati jedno kvalitetno Radno tijelo za reviziju pristupačnosti koje će napraviti sveobuhvatnu strategiju za pristupačnost lica sa invaliditetom. Takođe, treba formirati registar osoba sa invaliditetom i razmotriti status Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom koji bi, po njihovom mišljenju, trebalo da bude posebno pravno lice. Mišljenja je da lična invalidnina i tuđa njega nijesu socio-ekonomska prava i kompenzacija za oštećenje, već kompezatorna prava za ogromne barijere koje ovo društvo pravi osobama sa invaliditetom u svakodnevnom funkcionisanju.

Miroslava Ivanović, koordinatorka Pravnog programa i antidiskriminacije u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore, zahvalila je na organizovanju Konsultativnog saslušanja povodom njihove Predstavke, uz žaljenje što inicijativa nije potekla od poslanika. Naglasila je da je zgrada Skupštine jedna od 13 prioriternih objekata koje je shodno Akcionom planu trebalo prilagoditi 2014. godine. Evidentno je da je zgrada Skupštine prilagođena, ali po nalazima vještaka građevinske struke utvrđeno je da zgrada ne zadovoljava sve propisane standarde koji se tiču pristupačnosti toaleta. Upitala je šta je građevinska inspekcija uradila da se isprave nepravilnosti i šta je Ministarstvo održivog razvoja i turizma uradilo da se isprate takvi radovi. Informisala je prisutne da je „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“ pokrenulo dva sudska postupka zato što centri za socijalni rad nijesu pristupačni osobama sa invaliditetom, pa se razgovori sa njima o ostvarivanju njihovih prava vode van kancelarija i prostorija za rad. Zanimalo je koliko je Inspekcija za građevinski nadzor pokrenula postupaka zbog neispunjavanja standarda pristupačnosti s obzirom da je Udruženje do sada pokrenulo 10 takvih postupaka. Naglasila je da ne postoji analiza pristupačnosti zgrada u upotrebi ili u vlasništvu državnih i lokalnih institucija, pa ne mogu ni očekivati da će privatni sektor raditi na prilagođavanju objekata kada nijesu prilagođeni objekti u upotrebi ili u vlasništvu državnih i lokalnih institucija. Pozvala je predstavnike ministarstava da u skorijem roku sprovedu konkretne mjere koje će riješi pomenute probleme kako bi osobe sa invaliditetom mogle da uživaju u svojim pravima. Upitala je ministra Purišića da li su obavijestili Ministarstvo održivog razvoja i turizma o izradi Analize pristupačnosti svih objekata u upotrebi sistema socijalne i dječje zaštite.

Vladan Nikolić, predstavnik Saveza udruženja paraplegičara Crne Gore, smatra da treba pripremiti strateški plan za sveobuhvatno rješavanje problema pristupačnosti za lica sa invaliditetom. Iako je Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata donesen 2008. godine i rok za prilagođavanje objekata bio 1. septembar 2013. godine, malo objekata je prilagođeno, a Akcioni plan iz 2014. se još realizuje. Istakao je da pored objekata koji nijesu prilagođeni ozbiljan problem predstavlja neprilagođenost javnog prevoza. Saopštio je da je Savez u prethodnom periodu posebnu pažnju posvetio analizi pristupačnosti turističkih objekata i plaža licima sa invaliditetom i informisao da sada postoje dvije pristupne rampe za lica sa invaliditetom na dvije plaže u Budvi i Baru, a u procesu izgradnje su dvije pristupne rampe u Kotoru. Podsjetio je da je Savez 2011. i 2012. godine podnio 150 inicijativa Upravi za inspeksijske poslove. Građevinska inspekcija je postupila po svim inicijativama i utvrdila da su objekti u skladu sa građevinskim dozvolama. Međutim, to ukazuje da projekti nijesu rađeni po Zakonu, jer nijesu bili pristupačni za osobe sa invaliditetom.

Prof. dr Petar Ivanović, predsjednik Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje je ukazao da se kao društvo sve više izlažemo opasnostima jer smo previše okrenuti potrošnji. Sve je veći broj onih koji su okrenuti pravima koja im pripadaju, naravno na osnovu donijetih zakona, ali se vrlo malo razmišlja o obavezama. Granice potrošnje se povećavaju, dok se granice stvaranja i proizvodnje smanjuju. Neusklađenost između prava i obaveza postaje sve veća. Osvrnuo se na događaje kroz crnogorsku istoriju, u vrijeme kada nije bilo radionica, okruglih stolova, konferencija, akcionih planova, strategija... Ali, u tom vremenu smo kao društvo postizali dobre rezultate. Kao društvo postizali smo određeni uspjeh i nismo dozvoljavali da se vrijeme gubi, a rezultati ne ostvaruju. Dodao je da danas, i pored velikog broja stranih i domaćih savjetnika, nemamo tako dobre rezultate kao što se očekuje. Ukazao je da rasprava koju je pažljivo pratio vodi dalje u pravcu jačanja potrošnje i postavio pitanje da li se može očekivati da se u državi koja ima BDP od 3,5 milijardi EUR troši više od navedenog iznosa. Istakao je da kao predsjednik Odbora za poljoprivredu, turizam, ekologiju i prostorno planiranje nije dobio nijedan zahtijev ili inicijativu da se podrži konkretan projekat kojim bi se riješio bilo koji problem o kojem se danas razgovara, i pozvao predstavnike nevladinih organizacija da se obrate Odboru, makar i za podršku projektnih ideja u djelu gdje traže novčana sredstva u ili van Crne Gore, ukoliko vjeruju da će se na taj način bilo koji problem brže riješiti. U prilog tome, naveo je primjer osobe koja je i pored svih diskriminacija, prepreka i ograničenja koje je prošla, uspjela da se okrene poslu i stvaranju, i izgradi kompaniju sa velikim kapitalom. Istakao je da vjeruje da su osobe sa invaliditetom, pored problema koji su realni, koje treba rješavati i čije rješavanje svakako podržava, veoma poželjni kao članovi društva, ako svoju energiju i vrijeme usmjere na proces stvaranja. Ocijenio je dobrim predlog za formiranjem registra, uz molbu da se u narednom periodu pažnja usmjeri na što više konkretnih rezultata, jer postoji prijetnja da ćemo kao društvo stalno biti u začaranom krugu ukoliko ne počnemo da razmišljamo o stvaranju i uklanjanju prepreka za stvaranje. Istakao je da, bez obzira na političke razlike, vjeruje da ne postoje razlike u odnosu prema licima sa invaliditetom kod bilo kog poslanika u sadašnjem sazivu.

Mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je podsjetio da se ljudska prava stiču činom rođenja. Ukazao je da postoji dokaz da su osobe sa invaliditetom uštedjele u budžetu Crne Gore iz razloga što nijesu u mjeri u kojoj je bilo moguće koristile mehanizam sudske zaštite da ostvare svoje pravo pristupa objektima u javnoj upotrebi. Istakao je da su osobe sa invaliditetom željne da vide racionalne efekte onog što im Zakon i ljudska prava omogućavaju, kao i onog što su njihove stvarne potrebe koje mogu ostvariti u postojećem ambijentu. Upoznao je da osobe sa invaliditetom ne traže ništa više od onog što im je zakonodavac propisao. Saopštio je da postoji trend da se osobe sa invaliditetom manje obraćaju Zaštitniku nego prethodnih godina, što može ukazivati da se osobe sa invaliditetom više okreću ka sudskim vidovima zaštite. Istakao je da Zaštitnik još uvijek nema statističkih podataka u ovoj oblasti iako su se pojedinim institucijama više puta obraćali, a i Odbor za ljudska prava i slobode je nekoliko puta insistirao na tome. Zaključio je da treba obezbijediti adekvatnu društvenu podlogu u kojoj će se zakoni primjenjivati, kao i dovoljna finansijska sredstva za njihovu implementaciju.

U odgovorima na postavljena pitanja ministar rada i socijalnog staranja **Kemal Purišić** je saopštio da su obavijestili Ministarstvo održivog razvoja i turizma o izradi Analize pristupačnosti svih objekata u upotrebi sistema socijalne i dječje zaštite, čije okončanje očekuje do polovine ove godine, što će pokazati koje objekte treba prilagoditi i koliko će novčanih sredstava biti potrebno. Povodom statusa Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, zahtjeva za izdvajanje iz Zavoda za zapošljavanje i intencije da se namjenski iskoriste sredstva, istakao je da se iz godine u godinu povećava iznos sredstava koja se namjenski opredjeljuju za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje ovih lica, a 2017. godine za tu svrhu utrošeno je oko 6 miliona eura koliko je planirano i ove godine. To nijesu sva sredstva prikupljena od uplaćenih posebnih doprinosa, ali postoji trend njihovog rasta. Uspostavljanje registra lica sa invaliditetom, kao i formiranje jedinstvenog tijela za utvrđivanje preostale radne sposobnosti lica sa invaliditetom, predviđeno je Akcionim planom i

planirano da se uspostavi u okviru Ministarstva zdravlja. Izrazio je očekivanje da će sredstva za formiranje jedinstvenog tijela za utvrđivanje preostale radne sposobnosti lica sa invaliditetom obezbijediti ove godine, kao i da će obezbijediti uslove za formiranje jedinstvene baze podataka osoba sa invaliditetom. Mišljenja je da su izmjenama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti i objedinjavanjem tuđe njege i pomoći i lične invalidnine pomogli licima sa invaliditetom, jer objedinjavanjem prava lica sa invaliditetom pokreću jedan postupak za ostvarenje prava, a ne dva. Za različita davanja osobama sa invaliditetom država je prethodne godine izdvojila najmanje 22,5 miliona eura, za nevladine organizacije i njihove projekte iz sredstava od igara na sreću opredijeljeno je oko 1,4 miliona eura i oko 6 miliona eura iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, što je skoro 30 miliona eura. Smatra da suma od 30 miliona nije mala, ali nije ni dovoljna.

Pavle Radulović, ministar održivog razvoja i turizma, je saopštio da je Zakon o uređenju prostora i izgradnji objekata iz 2008. godine bio veoma ambiciozan, uslijedila je globalna ekonomska kriza, a Akcioni plan za 2014. godinu je donesen, jer je bilo nemoguće realizovati ambiciozne planove iz 2008. godine. Pojasnio je da nadležne institucije procjenjuju da li su objekti u potpunosti adaptirani u skladu sa standardima. Podsjetio je da je od oktobra 2017. godine na snazi novi Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata i da je od novembra iste godine građevinska inspekcija u nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma. Pozvao je sve subjekte da im se obrate ukoliko smatraju da se Zakon ne poštuje i najavio da će svi koji novoizgrađene objekte nijesu prilagodili osobama sa invaliditetom izgubiti licence za rad.

Poslanik **dr Suad Numanović** istakao je da se radi o osjetljivoj temi gdje postoji samo jedan cilj- da se poboljšanjaju uslovi za osobe sa invaliditetom i da se ostvari njihova potpuna integracija u društvo. Uvažavajući sve ono što se čulo tokom rasprave, smatra da su pomenuti problemi bili prisutni i prethodnih godina, ali se nije mnogo pričalo o tome, što znači da se aktuelizacijom ove teme krenulo sa pozicije koja je zahtijevala brzinu u uspostavljanju zakonodavnog i institucionalnog okvira. Mišljenja je da treba djelovati brže kako bi se zadovoljile potrebe osoba sa invaliditetom, jer one rođenjem dobijaju svoja prava kao i svi građani. Ukazao je da je društvo u obavezi da stvori pretpostavke i paralelno sa time nastoji da ih u ekonomskom smislu valorizuje kako bi osobe sa invaliditetom učestvovala u stvaranju bruto društvenog proizvoda, kao što to rade u razvijenim državama. Mišljenja je da je svaki zakon dobar kad se primjenjuje i ističe da je neophodna saradnja svih institucija uključujući jedinice lokalne samouprave koje imaju važnu ulogu u primjeni zakona. Istakao da je u ovoj namjeri potrebna pomoć, kako medija tako i preduzetnika koji treba da prepoznaju svoju obavezu da u svojim institucijama zaposle neku od osoba sa invaliditetom, jer te osobe posjeduju kapacitet i kvalitet koji treba iskoristiti. Pozvao je nadležne inspeksijske organe da preduzmu sve mjere u cilju efikasnije implementacije zakona kako bi se što prije omogućila potpuna integracija lica sa invaliditetom u društvo.

Poslanik **dr Predrag Sekulić** ukazao je postoji raskorak između zakonodavstva koje je dobro i njegove praktične primjene, da treba konstatovati sve što je realizovano i pohvaliti ostvareni napredak iako predstoji još dosta posla u ovoj oblasti kako bi se lica sa invaliditetom u potpunosti integrisala u crnogorsko društvo. Smatra da nedostatak novčanih sredstava ne smije biti prepreka u obezbjeđivanju pristupačnosti za lica sa invaliditetom i predlaže saradnju više institucija kako bi se ovaj problem riješio.

Milenko Vojičić, predsjednik Skupštine Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, kazao je da je intencija Udruženja da lica sa invaliditetom od medicinskog modela gdje su osobe sa invaliditetom pasivni posmatrači stvarnosti oko sebe i primaoci davanja Ministarstva rada i socijalnog staranja postanu aktivni građani. Istakao je da na tom putu postoji niz prepreka. Ukazao je na vrlo mali broj tužbi i dodao da su osobe sa invaliditetom kroz istoriju sprječavane da učestvuju u društvu.

Nedostatak obrazovanja uticao je da osobe sa invaliditetom nemaju adekvatan ekonomski status. Podsjetio je da zbog brojnih barijera postoji potreba za podrškom ovim licima. Naveo je kako su razna istraživanja pokazala da je potpuno uključivanje osoba sa invaliditetom mnogo isplativije nego sadašnja situacija i da se, osim humanosti, niko nije sjetio da osobe sa invaliditetom treba da rade i da se obrazuju, što u krajnjem manje košta zajednicu. Mišljenja je da je jedan od razloga za ovakvim stanjem i nedovoljno razvijena svijest osoba sa invaliditetom da se bore za svoja prava što je uzročno – posledična veza diskriminacije. Vojičić je mišljenja da postoji sistemska diskriminacija, jer osobe sa invaliditetom ne mogu da se školuju i da se zaposle.

Miroslava Ivanović, koordinatorka Pravnog programa i antidiskriminacije u Udruženju mladih sa hendikepom Crne Gore, ukazala je na razliku između prava na ličnu invalidinu i prava na dodatak za njegu i pomoć, navodeći da su to dva različita prava i ocijenila da je neshvatljiva odluka o njihovom spajanju. Istakla je i problem nerazumijevanja principa razumne adaptacije, ističući da je neophodno stvoriti osnovne uslove ukoliko se očekuje da osobe sa invaliditetom budu stvaraoci. Saopštila je da da se trenutno ne može govoriti o postojanju razumnih adaptacija, jer nije obezbijedena osnovna pristupačnost.

Prof. dr Petar Ivanović, predsjednik Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, istakao je potrebu da se pruži doprinos razvoju i promjeni svijesti, ali ne na način da se zauzme kritizerski stav o svemu. Još jednom je podržao inicijativu za formiranjem registra koji će valjano identifikovati razliku između potreba koje postoje u odnosu na trenutno stanje i dodao da se u odnosu na takav registar odrede prioriteta. Smatra da upravo u određivanju prioriteta NVO mogu imati važnu ulogu. Istakao je da ne smatra da je pristup svakoj instituciji u Cnoj Gori važniji od pitanja zdravlja ili obrazovanja. Naveo je nekoliko uspješnih biznisa čiji su vlasnici osobe sa invaliditetom, što govori u prilog tezi da takve osobe mogu biti veoma korisni članovi društva. U namjeri da rasprava pokaže da postoji spremnost svih da se napravi konkretan korak, podsjetio je na produktivnost crnogorskih „sjednika“. Upoređujući tadašnju produktivnost i današnje stanje, gdje se olako prihvataju razni standardi koje ne možemo ekonomski da ispratimo, jer sredstava za njihovo dostizanje u ovom momentu jednostavno nema, još jednom ističe potrebu za prepoznavanjem prioriteta. U vezi sa tim, dodaje da mu je posebno drago da prisustvuje današnjoj sjednici, jer je u pitanju oblast koja treba da bude u vrhu prioriteta, ali ne na kritizerski način, već na način da kao ljudi razumijemo da možemo svi zajedno dati doprinos samo ako svi zajedno stvaramo više.

Dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je podsjetio da ovaj Odbor u kontinuitetu posebnu pažnju posvećuje licima sa invaliditetom, ističući da je Odbor 2014. godine, povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, u Skupštini Crne Gore, koja tada nije bila pristupačna za lica sa invaliditetom, organizovao Konferenciju na ovu temu, skrenuo pažnju javnosti na tadašnji problem i podstakao Skupštinu da problem brže riješi. Prethodno je, u decembru 2013. godine, razmotrio Informaciju o aktivnostima u vezi sa Akcionim planom prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima smanjene pokretljivosti za 2014. godinu. Predsjednik Duković je ocijenio da je Crna Gora učinila značajne iskorake u ovoj oblasti. Smatra da pored kritike onog što nije realizovano, treba pohvaliti i sve što je urađeno, jer se imamo čime pohvaliti. Dva Odbora treba da budu pohvaljena, jer su organizovali sjednicu prihvatanjem inicijative nevladine organizacije, čime je iskazana spremnost da se realno sagleda stanje i razgovara o svim problemima. Istakao je da novoizgrađeni objekti moraju zadovoljavati standarde pristupačnosti za lica sa invaliditetom, dok je pojedine stare objekte veoma teško prilagoditi. Zaključio je da je u narednom periodu potrebno uložiti dodatne napore kako bi se javnost informisala o pravima lica sa invaliditetom, jer je mijenjanje svijesti cjelokupnog društva dugoročan proces. Istakao je potrebu da se čuje glas lica sa invaliditetom i da se zajedno sagleda šta se, u skladu sa raspoloživim sredstvima i kapacitetima, realno može ostvariti.

Na osnovu dobijenih Informacija od nadležnih ministarstava i rasprave sa Konsultativnog saslušanja, po prethodno ustanovljenoj praksi, sačinjen je Izvještaj sa Prve zajedničke sjednice Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje i Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 28. februara 2018. godine

Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje na Prvoj zajedničkoj sjednici, održanoj 28. februara 2018. godine organizovali su Konsultativno saslušanje na temu „Aktivnosti u oblasti obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori“.

Povodom ove aktivnosti, Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje podnose, u skladu sa čl. 62, 66, 68 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnose

IZVJEŠTAJ
SA PRVE ZAJEDNIČKE SJEDNICE
KONSULTATIVNO SASLUŠANJE NA TEMU:
„AKTIVNOSTI U OBLASTI OBEZBJEĐIVANJA PRISTUPAČNOSTI
ZA LICA SA INVALIDITETOM U CRNOJ GORI“

Povod za Zajedničku sjednicu bila je Predstavka NVO “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore” od 21. decembra 2017. godine koju su razmotrila oba Odbora.

Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje na 18. sjednici od 27. decembra 2017. godine donio Zaključak da se prihvati Inicijativa NVO UMHCG i održi konsultativno saslušanje u drugoj polovini februara 2018. godine.

Odbor za ljudska prava i slobode na 16. sjednici, održanoj 28. decembra 2017. godine donio je Zaključak da od nadležnih ministarstava: Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, zatraži informacije o realizovanim aktivnostima u ovoj oblasti i po prijemu istih, održi zajednička sjednica sa Odborom za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje-konsultativno saslušanje.

Na sjednici su, u skladu sa čl. 67 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva održivog razvoja i turizma, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Uprave za inspekcijske poslove, Zajednice opština Crne Gore, međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori- Delegacije Evropske unije i UNICEF-a i nevladinih organizacija: “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore”, “Građanska alijansa” i “Savez udruženja paraplegičara Crne Gore”.

Ministar rada i socijalnog staranja Kemal Purišić, ministar održivog razvoja i turizma Pavle Radulović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević- Marović, direktor Uprave za inspekcijske poslove Alija Košuta i generalni sekretar Zajednice opština Crne Gore Refik Bojadžić su u uvodnim izlaganjima predstavili ključne aktivnosti realizovane u oblasti obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori i upoznali sa planiranim djelovanjem u ovoj oblasti.

U trosatnoj, veoma sadržajnoj i konstruktivnoj raspravi, postavljenjem dodatnih pitanja i zahtjevima za pojašnjenje određenih nedoumica, učesnici sjednice su sagledali stanje u oblasti pristupačnosti za lica sa invaliditetom, razmijenili informacije o postojećim problemima i ukazali na potrebu preduzimanja daljih aktivnosti.

Odbor za ljudska prava i slobode jednoglasno (sa šest glasova „za“) i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje jednoglasno (sa sedam glasova „za“) donijeli su sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje pozdravljaju kontinuirane aktivnosti koje nadležni državni i lokalni organi preduzimaju u oblasti obezbeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori.
2. Ocjenjuje se da je u prethodnom desetogodišnjem periodu, od usvajanja prve Strategije za integraciju lica sa invaliditetom do danas, ova oblast značajno unaprijeđena, kako definisanjem novih prava koja se odnose na materijalna davanja i usluge, tako i povećanjem iznosa materijalnih davanja. Donošenje Strategije za integraciju lica sa invaliditetom u Crnoj Gori za period 2016-2020. godina potvrđuje opredijeljenosti za nastavak rada na unapređenju položaja lica sa invaliditetom i uspostavljanju najšireg pravnog okvira za definisanje politike prema licima sa invaliditetom u cilju njihovog uključivanja u sve oblasti društva, na ravnopravnoj osnovi.
3. Pozdravljaju se aktivnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja koje je uradilo natpise na Brajevom pismu u svojim prostorijama i pripremiло Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti, Zakon o povlastici na putovanje lica sa invaliditetom i Zaključna zapažanja Komiteta UN o pravima osoba sa invaliditetom na Inicijalni izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom na Brajevom pismu. Takođe, konstatuje se da je do sada ukupno 11 institucija uradilo natpise na Brajevom pismu, dok je kod određenih ustanova ovaj postupak u toku.
4. Članovi dva Odbora konstatuju da se iz godine u godinu povećava iznos sredstava koja se namjenski opredjeljuju za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, a 2017. godine za ovu svrhu utrošeno je oko 6 miliona eura, koliko je planirano i ove godine. Iako to nijesu sva sredstva prikupljena od uplaćenih posebnih doprinosa, uočava se trend njihovog rasta.
S obzirom da je i dalje veća spremnost poslodavaca da uplaćuju posebne doprinose u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, poslanici, članovi dva Odbora apeluju na poslodavce da u većem stepenu zapošljavaju ova lica kako bi postali aktivni građani, a ne primaoci socijalnih davanja.
5. Takođe, konstatuje se da je država prethodne godine za različita davanja osobama sa invaliditetom izdvojila najmanje 22,5 miliona eura, za nevladine organizacije i njihove projekte iz sredstava od igara na sreću opredijeljeno je oko 1,4 miliona eura i oko 6 miliona eura iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, što je skoro 30 miliona eura.
Važno je istaći da se najveći broj davanja ne vezuje za materijalni status, imovinski cenzus ili primanje, već je kompenzaciona mjera za tjelesno oštećenje lica sa invaliditetom.
6. Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje pozdravljaju podatak da je prilagođavanje skoro svih 13 prioritetnih objekata završeno, za šta je utrošeno oko 2,5 miliona eura.
Međutim, ukazuje se da je u narednom periodu, u skladu sa realnim mogućnostima i finansijskim sredstvima, neophodno ubrzati aktivnosti na prilagođavanju objekata državne

uprave, u skladu sa urađenom Analizom objekata državne uprave, sa aspekta pristupačnosti licima smanjene pokretljivosti i licima sa invaliditetom.

7. Očekuje se da će se na osnovu Analize pristupačnosti svih objekata u upotrebi sistema socijalne i dječje zaštite, koja bi trebalo da bude završena do polovine 2018. godine, preduzeti neophodne aktivnosti i ubrzati tempo na prilagođavanju objekata socijalne i dječje zaštite licima sa invaliditetom.
8. Članovi dva Odbora izražavaju očekivanje da će preporuke za usklađivanje 34 zakona, utvrđene Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom, sačinjenom na osnovu Zaključka Skupštine Crne Gore, biti inkorporirane prilikom pripreme izmjena i dopuna relevantnog zakonodavstva.
S obzirom da je Analiza pokazala da je zakonodavstvo u oblasti pristupačnosti fizičke sredine za lica sa invaliditetom usklađeno sa standardima Zakona i Konvencije, ali da je djelimično usklađeno u oblasti pristupa informacijama i komunikacijama i u oblasti saobraćaja, dok u oblasti pristupačnosti roba i usluga crnogorsko zakonodavstvo nije usklađeno sa Zakonom i Konvencijom, posebnu pažnju je potrebno posvetiti ispunjenju preporuka u ovim oblastima.
9. Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje ohrabruju nadležne državne organe da koordiniranim i kontinuiranim aktivnostima, u bliskoj, partnerskoj saradnji sa organima lokalnih samouprava, ubrzaju aktivnosti i ulože dodatne napore na prilagođavanju objekata u javnoj upotrebi za pristup i kretanje lica sa invaliditetom i lica smanjene pokretljivosti kako bi se doprinijelo daljem poboljšanju kvaliteta njihovog života.
10. Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje ocjenjuju da, u procesu prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, prioritet treba da budu obrazovne i zdravstvene ustanove, jer je adekvatno obrazovanje predušlov za zapošljavanje ovih lica, kao i za njihovo potpuno uključivanje u sve društvene tokove.
11. Imajući u vidu da broj prilagođenih objekata u opštinama nije na zadovoljavajućem nivou, sugeriše se intenziviranje partnerske saradnje lokalnih samouprava sa nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom prava lica sa invaliditetom u cilju zajedničkog djelovanja radi ostvarivanja konkretnih rezultata, čemu bi trebalo da doprinesu i lokalni akcioni planovi za lica sa invaliditetom.
12. Članovi dva Odbora i učesnici sjednice su ocijenili da je neophodno u što kraćem roku formirati registar osoba sa invaliditetom koji bi olakšao planiranje mjera, aktivnosti i prioriteta koje treba preduzeti u cilju daljeg poboljšanja položaja ovih lica. Takođe, ocijenjeno je da i nevladine organizacije koje se bave zaštitom prava osoba sa invaliditetom treba da daju doprinos uspostavljanju ovog registra.
13. Ocijenjeno je da je u narednom periodu neophodno uložiti dodatne napore kako bi se javnost informisala o pravima lica sa invaliditetom radi promjene svijesti cjelokupnog društva. S druge strane, potrebno je da se "čuje glas" lica sa invaliditetom i da se ohrabre u borbi za prava koja im pripadaju samim rođenjem, kao i svim ostalim građanima.

14. Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje će u IV kvartalu 2018. godine održati zajedničku sjednicu - kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih organa, učesnika Prve zajedničke sjednice, na temu „Sprovođenje Zaključaka sa Konsultativnog saslušanja dva Odbora iz februara 2018. godine povodom realizacije standarda pristupačnosti fizičkog okruženja, prevoznih sredstava, informaciono-komunikacionih tehnologija, javnih objekata i usluga“.
15. Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, NVO “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore”, NVO “Savez udruženja paraplegičara Crne Gore” i NVO “Građanska alijansa”, na upoznavanje i Ministarstvu održivog razvoja i turizma, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, Upravi za inspeksijske poslove i Zajednici opština Crne Gore, na dalji postupak.

Sjednica je zaključena u 14:50 časova.

**SEKRETARKA ODBORA
ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE**

Slava Burić

**PREDSJEDNIK ODBORA
ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE**

dr Halil Duković

**SEKRETARKA ODBORA
ZA TURIZAM, POLJOPRIVREDU,
EKOLOGIJU I PROSTORNO PLANIRANJE**

mr Milena Kapa

**PREDSJEDNIK ODBORA
ZA TURIZAM, POLJOPRIVREDU,
EKOLOGIJU I PROSTORNOPLANIRANJE**

prof.dr Petar Ivanović